

Vergaderjaar 2023–2024

26 150

Algemene Vergadering der Verenigde Naties

Nr. 212

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSHULP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 30 augustus 2024

Met deze brief informeren wij uw Kamer over de inzet van het Koninkrijk der Nederlanden voor de 79e zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN), waarvan het zittingsjaar loopt van september 2024 tot september 2025. Het verslag over de huidige 78e zitting van de AVVN (september 2023–heden) is bijgevoegd. De inleidende ministeriële week van de aankomende zitting van de AVVN (de «*High-level Week*») vindt plaats van 22 tot en met 27 september. Het Koninkrijk zal een delegatie afvaardigen die naar verwachting bestaat uit de premiers en meerdere Ministers van de vier landen van het Koninkrijk. Hare Majesteit Koningin Máxima zal eveneens deelnemen aan de *High-level Week* vanuit haar rol als *UN Secretary-General's Special Advocate for Inclusive Finance for Development (UNSGSA)*.

Mondiale problemen vragen om mondiale oplossingen

De Verenigde Naties vormen een mondiaal politiek overlegorgaan waarin alle 193 landen van de wereld vertegenwoordigd zijn en een stem hebben. De doelstellingen van de VN zoals vervat in het VN-Handvest blijven van kracht: de gezamenlijke handhaving van de internationale vrede en veiligheid; een wereldorde gebaseerd op rechtvaardigheid en het nakomen van internationaalrechtelijke verplichtingen; en de bevordering van economische en sociale vooruitgang voor iedereen.

De afgelopen decennia hebben getoond dat, alhoewel lang niet volmaakt, multilateralisme van belang is, en dat gezamenlijk de grote uitdagingen van onze tijd kunnen worden aangepakt. Zonder de VN als wereldwijd overlegorgaan voor grensoverschrijdende problematiek waren er geen klimaatakkoorden of ontwapeningsverdragen, geen wereldwijde ontwikkelingsdoelen of internationale gerechtshoven.

Het multilaterale bestel staat echter onder druk. Veel landen vinden dat het huidige systeem niet goed voor hen werkt. De geopolitieke verhou-

dingen staan op scherp, mede door de illegale Russische oorlog in Oekraïne en de terroristische aanslag van Hamas op Israël op 7 oktober 2023 en de geweldsspiraal tussen Israël en Hamas die daarmee losbarstte. Geopolitieke breuklijnen werken door in de VN en brengen ook andere mondiale grieven sterker voor het voetlicht. Voortdurende ongelijkheid, zoals via stijgende schuldenproblematiek, heeft gevolgen voor het vertrouwen tussen welvarende landen en ontwikkelende landen. De soms conflicterende opvattingen over de invulling van mensenrechten en democratie spelen een rol, en diverse landen, waaronder Venezuela, worden gekenmerkt door aanhoudende instabiliteit. Veel landen in het mondiale Zuiden voelen zich niet gehoord en kijken niet zelden naar landen als China of samenwerkingsverbanden als de BRICS als tegenwicht tegen de, in hun ogen, door het Westen gedomineerde wereldorde. Dit alles heeft zijn weerslag op het multilaterale stelsel en zorgt voor een ongemakkelijke paradox: terwijl in dit uitdagende tijdsgewricht mondiale multilaterale samenwerking nodig blijft, is het steeds moeilijker om mondiaal te kunnen samenwerken.

Het is van belang dat lidstaten gedurende de komende zitting van de AVVN investeren in het dichten van de vertrouwenskloof. Enerzijds zijn daartoe constructieve dialoog en hervormingen noodzakelijk, anderzijds moeten de basisbeginselen van het stelsel worden beschermd tegen ondermijning en het ontmantelen van bestaande rechten. Het is zaak dat VN-lidstaten die staan voor het behoud van de internationale rechtsorde, zoals het Koninkrijk, een actieve rol blijven spelen.

Inzet Koninkrijk der Nederlanden

Voor de VN is het Koninkrijk een gewaardeerde partner voor vrede en veiligheid (*peacebuilding* en *peacekeeping*), voor de internationale rechtsorde (van ons gastlandschap voor hoven en tribunalen tot de inzet op *accountability* voor Oekraïne), mensenrechten en democratie (zoals ons lidmaatschap van de Mensenrechtenraad), en voor economische en sociale vooruitgang. Voor het Koninkrijk is de VN een relevant speelveld voor het buitenlands beleid gericht op het beschermen en versterken van onze belangen en beleidspositie in een snel veranderende wereld, niet in de laatste plaats omdat de VN door de meeste landen in de wereld wordt gezien als het belangrijkste diplomatieke forum. Dit welbegrepen eigenbelang is de kern van onze inzet in de VN.

De inzet van het Koninkrijk in de 79ste zitting van de AVVN zal concreet gericht zijn op zowel het versterken en hervormen van het op regels gebaseerde multilateraal stelsel, als het beschermen van de fundamentele normen, waarden en principes, zoals ook verwoord in het Handvest van de VN. De *Summit of the Future*, die plaats zal vinden voorafgaand aan de High-level Week en gericht is op het toekomstbestendig en *fit-for-purpose* maken van de VN, biedt hiervoor duidelijke kansen.

De uitgangspunten van de inzet zijn als volgt:

- Een goed functionerend en effectief, op internationaalrechtelijke verplichtingen gebaseerd multilateraal stelsel is van belang voor het Koninkrijk met zijn open economie, democratie en rechtsstaat;
- De veiligheid en welvaart van het Koninkrijk in zijn geheel en de mogelijkheid tot persoonlijke ontplooiing van onze ingezetenen zijn rechtstreeks afhankelijk van de veiligheid en welvaart van andere landen. De EU en de NAVO alleen kunnen een wereldwijd op regels gebaseerd multilateraal stelsel niet vervangen;
- Het Koninkrijk heeft daarom baat bij een sterke VN en de internationale financiële instellingen als platform voor het aanpakken van interna-

- tionale en grensoverschrijdende uitdagingen, ondanks de soms grote verschillen tussen landen binnen deze organisaties;
- Mede in het licht van de discussie over de dubbele standaarden, is het van belang dat een «wij/zij»-dynamiek tussen «het westen» en «het mondiale zuiden» niet de overhand krijgt. Als dat gebeurt, wordt het lastiger om de belangen van het Koninkrijk goed te behartigen;
 - Het Koninkrijk, waaronder Aruba, Curaçao en Sint Maarten, zet zich in voor de uitdagingen en de kwetsbaarheden waarmee *Small Island Developing States (SIDS)* te kampen hebben, waaronder klimaatverandering, financiële instabiliteit en de behoefte aan hervormingen in de mondiale financiële infrastructuur.

Deze inzet vloeit voort uit het beleid en de doelen zoals neergelegd in diverse beleidskaders en -nota's van vorige kabinetten¹ en het hoofdlijnenakkoord van het huidige kabinet.

Versterkt Multilateralisme

Een effectief multilateraal stelsel – waarin op regels gebaseerde multilaterale instituties stevig verankerd blijven en brede legitimiteit genieten – vormt een kernbelang van het Koninkrijk. De strategische aanpak van het Koninkrijk voor het bereiken van een inclusief en effectief multilateraal stelsel is gestoeld op drie pijlers: beschermen (van de fundamentele beginselen van het stelsel), versterken (van de positie van het Koninkrijk en de EU binnen het stelsel) en hervormen (om het multilaterale stelsel *fit-for-purpose* te maken).

In het kader van de eerste pijler *beschermen* biedt het Koninkrijk, met zo breed mogelijke coalities, actief weerstand aan schending en uitholling van fundamentele rechtsnormen, zoals het in het VN-Handvest neergelegde geweldverbod. Daarnaast zet het Koninkrijk zich in voor het beschermen van bestaande afspraken en verworvenheden, het tegengaan van autocratische invloeden en het bewaken van de voorwaarden voor effectieve internationale samenwerking. Ter bescherming en ondersteuning van de collectieve en nationale belangen wil het Koninkrijk ook een betrouwbare partner voor de VN blijven.

In het kader van de tweede pijler *versterken* zet het Koninkrijk zich in voor de versteviging van de eigen positie, en die van de EU in het dynamische geopolitieke krachtenveld. Daarbij zoekt het Koninkrijk actief de samenwerking op met gelijkgezinde lidstaten, en breder. Dit versterkt engagement betekent in de praktijk dat het Koninkrijk ook met minder voor de hand liggende partners de samenwerking kan verbreden en verdiepen, bijvoorbeeld in bilaterale gesprekken en marge van diverse sessies en bijeenkomsten tijdens het aankomende vergaderjaar van de AVVN en door het smeden van regio-overstijgende partnerschappen. De Caribische delen van het Koninkrijk spelen hierbij ook een actieve en strategische rol.

In het kader van de derde pijler *hervormen* zet het Koninkrijk zich in voor de verbetering en hervorming van onderdelen van het VN-systeem. Nederland blijft in Benelux-verband actief pleiten voor een samenstelling

¹ Zie het beleidskader Mondiaal Multilateralisme (Kamerstuk 36 200-V, nr. 72), de beleidsnota Mensenrechten, Democratie en Internationale Rechtsorde (Kamerstuk 32 735, nr. 370), het feministisch buitenlands beleid (Kamerstuk 34 952, nr. 182), de nota Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHOS-nota) (Kamerstuk 36 180, nr. 1), de Afrikastrategie (Kamerstuk 29 237, nr. 183), de internationale klimaatstrategie (Kamerstuk 31 793, nr. 252), de Nederlandse mondiale gezondheidsstrategie (Kamerstuk 36 180, nr. 25), de Indo Pacific Leidraad (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2241) en de Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie (Kamerstuk 33 694, nr. 12).

van de VN Veiligheidsraad (VNVR) die de realiteit van de 21^e eeuw weerspiegelt en steunt in EU-verband de brede hervormingsagenda van de Secretaris-Generaal van de VN (SGVN) uit 2021. Het VN-ontwikkelingsstelsel speelt een belangrijke rol voor een effectievere en efficiëntere VN, onder meer op het snijvlak van vrede, humanitaire hulp en ontwikkeling, en in het bereiken van de meest kwetsbaren. Het Koninkrijk hecht belang aan het waarborgen van deze hervormingen, waarvoor o.a. een duurzaam gefinancierd systeem van VN-landenvertegenwoordigers (*Resident Coordinators*) van belang is, evenals verbeterde integratie van geassocieerde leden van de regionale economische commissie van Latijns Amerika en het Caribisch gebied (ECLAC) waar Aruba, Curaçao en Sint-Maarten deel van uitmaken. Goed gezamenlijk toezicht op de VN-organisaties is eveneens onderdeel van deze inzet.

Beschermen: mensenrechten, democratie en internationale rechtsorde

Mensenrechten, de democratische rechtsstaat en de internationale rechtsorde vormen een fundament voor vreedzame, inclusieve en welvarende samenlevingen – en daarmee een veiligere wereld. De bescherming en bevordering van de mensenrechten, de democratische rechtsstaat en de internationale rechtsorde vormen mede daarom kern van het buitenlands beleid van het Koninkrijk der Nederlanden en een welbegrepen geopolitiek eigenbelang. De VN speelt een cruciale rol in het waarborgen van deze drie fundamenten. Met zijn mensenrechteninstrumenten, procedures en instellingen geldt de VN als basis van het multilaterale mensenrechtensysteem. Als multilateraal stelsel gebaseerd op *one country, one vote* en de naleving van verdragen en andere internationale afspraken is de VN de hoeder van de internationale rechtsorde, gebaseerd op regels en voorspelbare internationale omgangsvormen in plaats van «het recht van de sterkste».

Het afgelopen decennium heeft zich wereldwijd een negatieve trend voltrokken op deze fronten. In reactie daarop presenteerde het vorige kabinet op 30 juni 2023 een langjarige visie op het gebied van mensenrechten, democratie en internationale rechtsorde: de beleidsnota *Mensenrechten, Democratie en Internationale Rechtsorde*. In die beleidsnota wordt beschreven hoe Nederland zich, in de huidige veranderende geopolitieke context, inzet bij het wereldwijd steunen en waarborgen van mensenrechten, democratische rechtsstaat en internationale rechtsorde.

De doelstellingen zijn drieledig: 1) het beschermen en bevorderen van de naleving van mensenrechten, met focus op de vijf mensenrechtenprioriteiten² 2) het tegengaan van democratische achteruitgang en het versterken van de democratische rechtsstaat, en 3) het bevorderen van de ontwikkeling van de internationale rechtsorde, waaronder ook de inzet op *accountability* en de strijd tegen straffeloosheid en politieke en financiële steun aan internationale hoven en tribunalen. De inzet van het Koninkrijk in de VN is gestoeld op deze doelstellingen.

Versterken: Financiering

Het versterken van het multilaterale systeem vraagt om toereikende financiële middelen. Financiering via multilaterale organisaties zorgt voor bundeling van financiële slagkracht van verschillende donoren, een beter

² Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes; gelijke rechten voor lhbtq+-personen; vrijheid van religie en levensovertuiging; vrijheid van meningsuiting online en offline; mensenrechtenverdedigers.

bereik op plekken die vaak onveilig of slecht toegankelijk zijn, en steun die wordt geleverd door organisaties die in veel ontvangende landen als betrouwbare en politiek invloedrijke partners gezien worden. Het Koninkrijk is van oudsher een constructieve partner van de multilaterale ontwikkelingsorganisaties. Voor het bereiken van onze doelstellingen en behouden van onze invloed, is het van belang een sturende rol te blijven spelen. Om de duurzame ontwikkelingsdoelen te bereiken spoort Nederland andere landen aan te komen tot vergroting van de leenvolumes van de internationale financiële instellingen³ en diversificatie van financieringsbronnen. Hierbij zet het Koninkrijk zich ook in voor de belangen en uitdagingen van de SIDS. Bij diversificatie wordt vooral ingezet op de mobilisatie van privaat kapitaal en het helpen van ontwikkelingslanden om hun eigen (belasting)middelen effectiever te innen en te besteden. Deze discussies zullen in de eerste helft van 2025 extra relevant worden, als in Spanje een top georganiseerd zal worden over het financieren van wereldwijde ontwikkeling (*Fourth International Conference on Financing for Development*).

Hervormen: Summit of the Future

Bij het 75-jarig bestaan van de VN in 2021 presenteerde de SGVN zijn «*Common Agenda*» voor een toekomstbestendige, effectieve VN met een centrale rol bij de aanpak van grensoverschrijdende uitdagingen, waaronder versnelde uitvoering van de ontwikkelingsdoelen. Dit jaar zal in de ministeriele AVVN-week op 22 en 23 september de *Summit of the Future* plaatsvinden om met alle lidstaten deze agenda uit te werken. Het streven is om tijdens deze top een *Pact for the Future* aan te nemen, samen met twee annexen: de *Global Digital Compact* (over verantwoord gebruik van digitale technologieën en een veilig en inclusief internet) en de *Declaration on Future Generations* (over het waarborgen van de belangen van toekomstige generaties in besluitvorming). Het Koninkrijk speelt, samen met Jamaica, een belangrijke rol als co-facilitator van het intergouvernementele proces om tot de *Declaration on Future Generations* te komen. Deze rol levert internationaal profiel op en biedt kansen voor versterkt engagement met het mondiale Zuiden. Doel daarbij is om tot een ambitieuze, resultaatgerichte, beknopte verklaring te komen die brede consensus geniet en die de behoeften en belangen van toekomstige generaties waarborgt.

Een positieve uitkomst van de *Summit* is belangrijk voor het beschermen, versterken en hervormen van het multilaterale systeem. Door in te zetten op strategische en haalbare afspraken proberen we in nauwe samenwerking met de EU constructief op zo concreet, ambitieus en tegelijk realistisch mogelijke uitkomsten te sturen. Hierbinnen zal ook aandacht zijn voor de thema's die aan de orde kwamen tijdens de onlangs gehouden vierde *Small Island Development States*-conferentie in Antigua en Barbuda, waarbij ook de Caribische delen van ons Koninkrijk waren vertegenwoordigd.⁴

³ Zo vergroot de dit voorjaar onder parlementaire goedkeuring (ligt voor aan de Kamer via 1^e suppletoire begroting van de BHOS-begroting) aangekondigde aankoop van EUR 68 miljoen aan hybride kapitaal de leencapaciteit van de Wereldbank met bijna EUR 550 miljoen. Een ander voorbeeld is het doorlenen van EUR 2,1 miljard aan speciale trekkingsrechten van het IMF door De Nederlandsche Bank aan de *Resilience & Sustainability Trust (RST)*. De RST helpt lage-inkomenslanden en kwetsbare middeninkomenslanden weerbaarheid op te bouwen tegen externe schokken als klimaatverandering en verzekert op deze wijze duurzame groei.

⁴ Een van de belangrijkste uitkomsten van deze conferentie is de *Antigua and Barbuda Agenda for SIDS (ABAS)*, een tienjarig actieprogramma dat gericht is op het aanpakken van de unieke kwetsbaarheden van SIDS.

Specifieke bijeenkomsten tijdens de High-level Week

Naast de *Summit of the Future* op 22 en 23 september, die een ankerpunt in de week zal vormen, vinden tijdens de *High-Level Week* nog enkele andere grote evenementen plaats. Zo organiseert de VN op 25 september een *High-Level Meeting (HLM) to address the existential threats posed by sea-level rise*, en op 26 september een *HLM on antimicrobial resistance* en een HLM ter gelegenheid van de *International Day for the Total Elimination of Nuclear Weapons*. Daarnaast zal het Koninkrijk zelf, zoals elk jaar, een aantal evenementen organiseren op voor ons belangrijke thema's en zullen er bilaterale gesprekken worden gevoerd tussen delegatieleden en internationale ambtsgenoten.

Tot slot

De internationale gemeenschap staat voor grote uitdagingen, die door mondiale multilaterale samenwerking kunnen worden aangepakt. Het Koninkrijk is ervan overtuigd een bijdrage te kunnen leveren aan het versterken van het multilateralisme, mensenrechten, democratie en de internationale rechtsorde ten behoeve van het werk van de VN op veiligheid en recht, duurzame ontwikkeling en gelijkwaardigheid. Dit vloeit voort uit zijn volkenrechtelijke traditie en actieve rol in de wereld, evenals door de unieke staatsrechtelijke positie van het Koninkrijk met de autonome landen van Aruba, Curaçao en Sint Maarten in het Caribisch gebied en Nederland aan de Noordzee. Als actieve partner voor en binnen de VN kan het Koninkrijk een effectief buitenlands beleid voeren gericht op het beschermen en versterken van onze positie en belangen in een veranderende wereld waarin grensoverschrijdende uitdagingen als conflicten, pandemieën en klimaatverandering hun impact laten gelden.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
C.C.J. Veldkamp

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp,
R.J. Klever